

Stav Evropske mreže ombudsmana za decu (ENOC)**„Obustavljanje pritvaranja dece u imigracione svrhe“**

Usvojen na 23. Generalnoj skupštini ENOC, 27. septembra 2019, Belfast

1

„Imigracioni pritvor dece treba zabraniti i to se nikad ne sme događati, čak ni kao krajnje sredstvo!“

Evropska mreža ombudsmana za decu (ENOC) je više puta i izričito izrazila protivljenje bilo kojem obliku pritvaranja dece na osnovu njihovog imigracionog statusa¹, jer to predstavlja kršenje različitih dečjih prava zaštićenih međunarodnim pravom (naročito čl. 2, 3, i 37 Konvencije o pravima deteta i Evropska konvencija o ljudskim pravima, čl. 3 i 5). Trenutno zakonodavstvo EU² dozvoljava pritvaranje „samo kao krajnju meru i nakon što je utvrđeno da se druge manje prisilne mere ne mogu efikasno primeniti. Maloletnici bez pratnje biće pritvoreni samo u izuzetnim okolnostima“. Princip „krajnje mere“ koji se tiče imigracionog pritvora dece, takođe je uključen u međunarodne pravne tekstove i deklaracije, poput „Njujorške deklaracije za izbeglice i imigrante“ UN³. Međutim, praksa je pokazala da uprkos odredbama o „izuzetnoj“ upotrebi pritvora, deca migranti⁴ se u mnogim državama rutinski stavljaju u pritvor, iako se tvrdi da je to urađeno kao krajnja mera. Kao što su primetila mnoga međunarodna tela za ljudska prava, poput Parlamentarne skupštine Saveta Evrope⁵, koja je pokrenula kampanju da se obustavi imigracioni pritvor dece, „desetine hiljada dece migranata još uvek završavaju u pritvoru svake godine. Takva praksa je suprotna najboljim interesima deteta i predstavlja jasno i nedvosmisleno kršenje prava deteta“.

Termin „krajnja mera“ implicira kao da su vlade, koje nastavljaju da zatvaraju decu zbog njihovog imigracionog statusa, iscrpele sve druge alternativne mogućnosti. Štaviše, to implicira da je imigracioni pritvor dece prihvatljiva praksa, i pored dostupnih, pristupačnih, efikasnih i humanijih alternativa. Upotreba termina „krajnja mera“ u praksi omogućava vladama da koriste imigracioni pritvor kao prvi izbor prilikom sprovođenja politike upravljanja granicama.

¹ Preporuke ENOC „Obezbeđivanje i zaštita prava dece u pokretu: Izazov socijalne inkluzije“, 2017, „Deca u pokretu: Deca na prvom mestu“, 2013, „Stav o EU direktivi o vraćanju“, 2008, „Obaveze država u vezi sa decom bez pratnje“, 2006. Termin „imigracioni pritvor“ koristi se za bilo koji oblik lišavanja slobode nametnut deci u vezi sa njihovim imigracionim statusom.

² Direktiva 2013/33/EU Evropskog parlamenta i Evropskog saveta

³ Rezolucija koju je Generalna skupština UN usvojila 19.9.2016.

⁴ Termin „deca migranti“ se ovde koristi za svu decu koja se kreću iz jedne zemlje u drugu, u pratnji članova njihovih porodica ili ne, koja traže međunarodnu zaštitu ili ne.

⁵ Rezolucija 2020 Parlamentarne skupštine Saveta Evrope (2014) „Alternative imigracionom pritvaranju dece“

Mi, članovi ENOC, izražavamo ozbiljnu zabrinutost zbog još uvek široko rasprostranjene prakse pritvaranja dece zbog njihovog imigracionog statusa, pod okriljem „kranje mere“ kao izgovora. Stoga,

A. Podsećamo na navode međunarodnih institucija za ljudska prava koje kažu da je imigraciono pritvaranje dece uvek u suprotnosti sa najboljim interesima deteta (kao što je predviđeno članom 3 Konvencije o pravima deteta), da je proizvoljno i da predstavlja kršenje ljudskih prava deteta, naročito:

- Zajednički opšti komentar br. 4 (2017) Odbora za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica i Opšti komentar br. 23 (2017) Komiteta za prava deteta, o državnim obavezama u vezi sa ljudskim pravima dece u kontekstu međunarodne migracije u zemljama porekla, tranzita, odredišta i povratka, koji navode da: „... *Mogućnost pritvaranja dece kao krajnje mere, koja se može primeniti u drugim kontekstima, kao što je maloletničko krivično pravosuđe, nije primenjiva u imigracionom postupku jer bi to bilo u suprotnosti sa principom najboljeg interesa deteta i pravom na razvoj*” i „*Bilo koja vrsta imigracionog pritvora dece treba da bude zabranjena zakonom i takva zabrana treba u potpunosti da se sprovede u praksi*”;
- Rezoluciju 2020 Parlamentarne skupštine Saveta Evrope (PACE, 2014), kojom se pozivaju države članice: „...*da priznaju da nikada nije u najboljem interesu deteta da ono bude pritvoreno na osnovu njihovog ili imigracionog statusa njihovih roditelja; da uvedu zabranu pritvaranja dece iz imigracionih razloga u zakonodavstvo, ako to još nije učinjeno, i da obezbede njenu punu primenu u praksi; da se uzdrže od smeštanja dece bez pratnje ili dece razdvojene od roditelja u administrativni pritvor....*”;
- Presude Evropskog suda za ljudska prava⁶, u kojima je Sud, nakon razmatranja uslova pritvora dece migranata, u pojedinim slučajevima, izrazio mišljenje da najbolji interes deteta nije bio razmatran i da pritvor predstavlja nečovečno i ponižavajuće postupanje i/ili kršenje prava dece na slobodu i bezbednost i, prema tome, da je u suprotnosti sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima;
- Stav Specijalnog izvestioca UNHRC za mučenje i druge okrutne, nečovečne ili ponižavajuće postupke ili kažnjavanje⁷, koji navodi da: „...*lišavanje dece slobode na osnovu njihovog ili migracionog statusa njihovih roditelja nikada nije u najboljem interesu deteta, prekoračuje zahtev neohodnosti, postaje grubo neproporcionalno i može predstavljati surovo, nečovečno ili ponižavajuće postupanje prema deci migrantima*”.

⁶ Sažeto u informativnim listovima Ev. suda za ljudska prava o maloletnicima migrantima bez pratnje, 2019. i o maloletnicima s pratnjom, 2018.

https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Unaccompanied_migrant_minors_detention_ENG.pdf

https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Accompanied_migrant_minors_detention_ENG.pdf

⁷ Savet za ljudska prava Generalne skupštine UN, Izveštaj specijalnog izvestioca o mučenju i drugim okrutnim, nečovečnim ili ponižavajućim postupcima ili kažnjavanju, A/HRC/22/53, od 5. marta 2013. stav 80.

B. Naglašavamo činjenicu da, prema međunarodnim istraživanjima⁸, pritvor može imati veoma teške kratkoročne i dugoročne posledice po zdravlje i razvoj dece, konkretno:

- da je štetni uticaj pritvora na zdravlje (mentalno i fizičko), razvoj i dobrobit dece dokazan u brojnim slučajevima, čak i kada je pritvaranje vremenski vrlo ograničeno i kad se obavlja u relativno humanim uslovima;
- da su deca migranti u pritvoru u većem riziku i zapravo češće pate od stresa, napetosti, depresije i anksioznosti i često imaju simptome slične posttraumatskom stresnom poremećaju (PTSP), poput nesаницe, noćnih mora i enureze. Deca mogu da izraze osećaj beznađa i frustracije kroz nasilje prema drugima i sebi. Istraživanje je takođe pokazalo da su takva deca izložena većem riziku od samoubistva, pokušaja samoubistva, samopovređivanja, mentalnih bolesti i problema u razvoju, kao što su problemi sa vezivanjem za druge osobe;
- da pritvor takođe ima značajan uticaj na obrazovanje dece. U mnogim zemljama deca ne stižu obrazovanje tokom pritvora ili obrazovanje koje dobiju nije inkluzivno ili je nedovoljno. Vrlo malo pažnje se posvećuje njihovim kulturnim i rekreativnim aktivnostima;
- da je pristup zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenim stručnjacima takođe problematičan u mnogim slučajevima.

C. Nalazeći da postoji nekoliko alternativnih opcija da se obezbedi odgovarajući smeštaj i podrška deci migrantima, tokom faze dolaska, ili kada ih vlasti uoče bez potrebnih dokumenata ili samo bez pratnje, ili - u slučaju povratka - tokom perioda pre njihovog odlaska, to može omogućiti vladama da ispune nacionalne i/ili regionalne bezbednosne interese i obezbede ispunjenje najboljih interesa deteta, kako se zahteva prema međunarodnom pravu.

Ovo je jasno prikazano u izveštaju PACE „Alternative imigracionom pritvoru dece” (2014) i u istraživanju Međunarodne pritvorske koalicije, kroz koje je pokazano da se isplative i pouzdane alternative pritvoru, gde se deca ne odvajaju od roditelja i gde je maloletnicima bez pratnje obezbeđeno sigurno socijalno okruženje, trenutno koriste u raznim okruženjima i otkriveno je da su od koristi i nizu drugih zainteresovanih aktera koji se bave ovom oblašću politike⁹.

Mi, članovi ENOC¹⁰, pozivamo vlade evropskih država da u svoje zakonodavstvo uvedu potpunu zabranu pritvaranja dece iz imigracionih razloga, da u potpunosti eliminišu praksu lišavanja dece migranata slobode, da ojačaju relevantne mehanizme praćenja, kao i da široko promovišu i podrže odgovarajuće alternativne mere pritvoru, prilagođene deci.

Ova izjava sufinansirana je kroz program „Prava, jednakost i građanstvo” Evropske unije (REC 2014-2020). Sadržaj ove publikacije predstavlja samo stavove ENOC i njena je isključiva odgovornost. Evropska komisija ne prihvata nikakvu odgovornost za korišćenje informacija koje publikacija sadrži.

⁸ Videti «Studiju prakse imigracionog pritvora i korišćenja alternativa imigracionom pritvaranju dece» uključujući bibliografiju, Odbor PACE-a za migracije, izbeglice i raseljena lica, 2017.

⁹ «Postoje alternative», Priručnik za sprečavanje nepotrebnog imigracionog pritvora, Međunarodna pritvorska koalicija, 2011.

¹⁰ Ovaj dokument je nastao uz punu konsultaciju sa svim članicama ENOC i uz stručnu podršku Džordža Moskosa, bivšeg ombudsmana za decu Grčke, na čemu smo veoma zahvalni.